

פרק 3

נקודות גישה - אנשים¹ ומשפחות²

(תאריך עדכון 11.9.2014)

3.0 מבוא

לאחר שקבענו ששמו של אדם ראוי לשמש כנקודת גישה לפרסום המקוטלג, עלינו לקבוע צורה אחידה של אותו שם. לפעמים אדם אחד מקפיד לרשום את שמו בצורה אחידה ואותו שם הוא ייחודי ולא ידוע לנו על אדם אחר בעל אותו שם, אך לעתים קרובות המציאות היא הרבה יותר מורכבת. זכותו של אדם לשנות מדי פעם את שמו (חלקית או לגמרי), והוא רשאי להשתמש בשם בדוי במקום שמו האמיתי (או בשניהם) ואף לאיית את שמו בצורות שונות, כאוות נפשו. על המקטלג לקבוע, בדרך כלל, צורה אחת ויחידה לכל אדם אשר יופיע בקטלוג וזאת תהיה הצורה הרשמית לכל פרסומיו. הדבר חשוב כדי לקבץ את כל פרסומיו של אותו אדם או של אותו תאגיד תחת שם אחד. עלינו גם לדאוג להפנות את הקורא מצורות אלטרנטיביות אל הצורה הנבחרת.

רצוי שהמעייין בקטלוג ימצא את מבוקשו במקום הראשון בו יחפש, ללא הפניות מיותרות. מטרה זאת מחייבת את המקטלג לבחור את צורת השם המוכרת ביותר לציבור המשתמשים, גם אם זו איננה צורת שמו הרשמי או שמו המלא של האדם. יש להניח שקוראים רבים יותר מכירים את שמו של הסופר "מנדלי מוכר ספרים" מאשר את שמו האמיתי, שלום יעקב אברמוביץ. כמו כן, רוב האנשים מכירים את גולדה מאיר, דוד בן גוריון ומשה שרת, ולא את שמותיהם הקודמים: גולדה מאירסון, דוד גרין ומשה שרתוק.

לפעמים ידוע לנו על יותר מאדם אחד בעל אותו שם (או סביר שיהיו אנשים שונים בעלי אותו שם) ואז עלינו להוסיף לאותו שם מידע נוסף כדי להבחין בינו לבין אנשים אחרים.

קביעת צורת השם כנקודת גישה כוללת, בחירת שם מועדף (preferred name) וזיהוי שמות אלטרנטיביים (variant names) אם יש.

3.1 כללי

¹ כללי "אנשים" כוללים היום גם דמויות פיקטיביות ואפילו בעלי חיים (למשל: כלב ה"מככב" בסרט). בכללים אלה נשתמש במונחים "אנשים", "אדם" וכד' אבל הכללים ישימים לא רק לבני אדם.

² גם שמות של משפחות יכולים להיות נקודות גישה לפרסומים שונים. משפחה יכולה להיות יוצרת של ארכיון של מספר בני המשפחה, של אתר אינטרנט משפחתי וכד'. השימוש הנפוץ ביותר בשמות משפחה בקיטלוג הוא בנושא (לדוגמא, ספר על משפחת רוטשילד וכד').

צורת השם המועדפת תיקבע לפי צורת השם המוכרת ביותר, גם אם איננה שמו המלא או האמיתי של האדם. דוגמאות :

שזר, זלמן
ולא : רובשוב, שניאור זלמן

קליטנון, ביל
ולא : קלינטון, ויליאם ג'פרסון

אחד העם
ולא : גינזבורג, אשר

מדונה
ולא : צ'יקונה, מדונה אסתר לואיז

שמות מערביים וישראליים מודרניים יירשמו לפי הסדר : שם משפחה, (פסיק) רווח, שם פרטי או שמות פרטיים (למשל : אבן, אבא ; עגנון, שמואל יוסף). צורת רישומם של שמות קדומים, שמות מהמזרח הרחוק, שמות מורכבים ושמות בדויים תידון תחת הכלל של כל אחד בהמשך.

בנקודת גישה שמו של אדם יירשם ללא תארים (רב, ד"ר, פרופ' וכיוצ"ב). אם חסר מידע לגבי שמו הפרטי או שיש שם משפחה ושם פרטי זהים ולא נמצא מידע עליהם במקורות חיצוניים, שמו יירשם בנקודת הגישה ללא השמטת התואר. לדוגמא :

בשער : מאת ד"ר לוי

נקודת גישה : לוי, ד"ר

3.2 אדם הידוע בשמות שונים

אם אדם ידוע בשני שמות או יותר, או בצורות שונות של אותו שם, יש לבחור את הצורה המוכרת ביותר. אם אי אפשר לקבוע את הצורה המוכרת ביותר, יש לבחור את הצורה השכיחה ביותר במקורות הביבליוגרפיים. אם אין תמימות דעים במקורות הביבליוגרפיים, יש לבחור בצורה האחרונה שבה השתמש האדם.

3.3 שמות בדויים

אדם המוכר רק בשם בדוי אחד יירשם לפי השם הבדוי, עם הפנייה משמו האמיתי, אם הוא ידוע. לדוגמא :

טוין, מרק
ולא : קלמנס, סמואל

אחד העם

ולא : גינזבורג, אשר

שם בדוי הדומה בצורתו לשם אמיתי יירשם לפי הסדר : שם משפחה, (פסיק) שם פרטי. שם בדוי שהוא ביטוי יירשם בצורה ישירה. דוגמאות :

סוס, ד"ר
פיגי, מיס

אבל : אחד העם ; שלום עליכם (ולא : העם, אחד ; עליכם, שלום)

3.4 זהויות שונות

אם אדם אחד משתמש בזהויות שונות למטרות שונות יש להתייחס אליו כאנשים שונים. למשל, המתמטיקאי הבריטי צ'רלס דודג'סון השתמש בשם הבדוי "לואיס קרול" לכתובת ספרי פנטזיה כמו "עליסה בארץ הפלאות", במטרה להפריד בין זהותו כחוקר לזהותו כסופר.

שם מועדף : קרול, לואיס

וגם

שם מועדף : דודג'סון, צ'רלס

יש לתעד את הקשר בין שני השמות על ידי הפניית "ראה גם" .

3.5 שלמות השם

אם שם האדם מופיע בצורות שונות של שלמות (למשל : פעם עם שם פרטי מלא, פעם בראשי תיבות) יש להעדיף את הצורה המוכרת ביותר:

ביאליק, חיים נחמן
ולא : ביאליק, ח"נ

אבל

יהושע, א. ב.

ולא : יהושע, אברהם ב.

אם אין צורה מוכרת, יש להעדיף את הצורה האחרונה ובמקרה של ספק את הצורה המלאה ביותר.

3.6 הוספות לשם

כדי למנוע בלבול בין אנשים בעלי אותו שם יש להשתמש במידע מבחין נוסף אודות אותו אדם (תאריכים, מקום פעילות, מקצוע וכד'). מידע זה יישמר ברשומת הזיהוי (ראה פרק 6) ויתווסף לצורת השם המועדפת כאשר קיימת התנגשות בין אנשים

בעלי אותו שם (או, לפי שיקול דעתו של המקטלג, סביר שתהיה התנגשות כזאת בעתיד).

בקביעת שם חדש חובה לשמור מידע זמין ברשומת הזיהוי, כגון:

- תאריכים רשמיים של האדם (תארי מלוכה, אצולה, תואר דתי)
- תאריך לידה
- תאריך פטירה
- מקצוע או תחום פעילות
- **מידע מועיל נוסף יכול להיות**

- תאריכים אחרים (פרופסור, דוקטור וכד')
- צורה מליאה יותר של שם האדם
- תקופת פעילות של האדם

מידע זה יצורף לצורת השם המועדפת במקרים של התנגשויות (קיימות או צפויות), לדוגמא:

לוי, אבשלום (משפטן)
לוי, אבשלום (צלם)
כהן, אבי, 1956-
כהן, אבי, 1980-
כהן, אבי (מהנדס תוכנה)

השלמת שם קצר : אם צורת השם המועדפת כוללת ראשי תיבות ניתן להוסיף את השם המלא בסוגריים :

כהן, י. (יצחק)

Lawrence, D.H. (David Herbert)

הוספת תאריכים : אם שני אנשים הם בעלי אותו שם בדיוק, הדרך המועדפת להפריד ביניהם היא באמצעות הוספת שנות לידה ו/או פטירה³.

Schlesinger, Arthur Meier, 1888-1965

Schlesinger, Arthur Meier, 1917-

---

³ לפי כללי RDA הוספת תאריכים לצורת השם המועדפת היא חובה רק אם יש צורך לפתור מקרים של שני אנשים עם אותו שם. ספריית הקונגרס נוהגת להוסיף תמיד תאריכים ידועים בקביעת שמות חדשים. כך נוהגת גם הספרייה הלאומית, וכך מומלץ לעשות.

הוספת תארי אצולה, מעמד וכד' : אפשר להוסיף לצורת השם המועדפת תארי אצולה (מלך, נסיך, סר⁴), או תארים דתיים (בישוף, אפיפיור וכד'). בשמות יהודיים אפשר להוסיף גם "הכהן", "הלוי"

יצחקי, משה, הכהן

שם האב : בשמות יהודיים מקובל להוסיף שם האב כאשר יש צורך להבחין בין שמות זהים⁵ :

רפפורט, משה בן יצחק
רפפורט, משה בן שלמה

תקופת פעילות : אם אין תאריכי לידה או פטירה או תוספת זיהוי אחרת אפשר לזהות את האדם לפי תקופת פעילותו :

אלבו, יוסף, פעל במאה 15
Albo, Joseph, active 15th century

תוספת אחרת : אם אף אחת מן האפשרויות הקודמות אינה מספקת, אפשר להשתמש בכל תוספת מתאימה אחרת (בסוגריים) :

לוי, משה (אחיו של עמיקם לוי)

3.7 שינוי של שם בשפות שונות

שמו של אדם עשוי להופיע בצורה שונה בשפות שונות (בעיקר שמות של אנשים מן התקופות הקדומות). כלל זה מתייחס לקביעת צורה **לועזית** (אלף-בית לטיני) של שמות אנשים. בקיטלוג עברי, ערבי או קירילי יש להעדיף את הצורה המקובלת באותו אלף-בית. **שמות לועזיים :** יש להעדיף את צורת השם המופיעה בפרסומיו או במקורות ביבליוגרפיים **באנגלית**. אם אין צורה אחידה באנגלית, יש להעדיף את הצורה השכיחה ביותר ביצירותיו של האדם בשפת המקור או במקורות ביבליוגרפיים של ארץ מוצאו.

Horace
not: Horatius Flaccus, Quintus

John Paul II, Pope

⁴ בספריות ישראל מקובל להשמיט תארי סר, ליידי וכד' בקיטלוג עברי, ובחלק מהספריות מקובל להשמיט גם בקיטלוג לועזי.

⁵ הוספת שם האב כתוספת מבחינה כאשר יש שם משפחה איננה מופיעה בכללי RDA אבל מקובלת מאד בביבליוגרפיה עברית וכך נוהגת גם הספרייה הלאומית. בספרות רבנית מקובל מאד שהמחבר מזדהה גם בשם אביו.

not: Joannes Paulus II, Pope

חובה לרשום הפנייה מן הצורה של השם המופיעה בפרסום.

שמות אחרים : בקיטלוג של תרגומים, ביוגרפיות וכד' לפעמים יש צורך לקבוע צורה לועזית לאדם ששפת כתיבתו היא באלף-בית אחר (עברית, ערבית, קירילית וכד'). ייתכן שלאדם אין צורת שם לועזית רשמית, או שהוא מוכר במספר צורות שונות (למשל: שם משפחתו של הסופר א.ב. יהושע מופיע בתרגומי יצירותיו לאנגלית בצורה Yehoshua אך בתרגומים לספרדית בצורה leoshua).

במקרים כאלה יש שתי אפשרויות :

- לקבוע את הצורה הלועזית לפי תעתיק אחיד ועקבי מן הכתיב המקורי לאלף-בית הלטיני
  - לקבוע את הצורה הלועזית לפי מקורות ביבליוגרפיים או צורה מוכרת של השם, ללא אחידות או עקביות
- שתי האפשרויות קיימות בכללי הקיטלוג ואפשר גם להשתמש באפשרות הראשונה בנוגע לשפה אחת ובאפשרות השנייה בנוגע לשפה האחרת. בשמות עבריים מקובל לקבוע את התעתיק על פי האפשרות השנייה⁶.

אם שם עברי נרשם בצורה שונה מאוד מן הצורה של התעתיק המקובל, יש לתת הפנייה מצורת /ות התעתיק אל השם הנבחר.

Preferred form: Catane, Moche

Variant form: Katan, Moshe

Variant form: Qatan, Moshe

3.8 כתיב

אם שם של אדם מופיע בכמה צורות כתיב, יש להעדיף את הצורה הנפוצה ביותר ולהפנות אליה מהצורות האלטרנטיביות (לרבות וריאציות של כתיב מלא וחסר).

צורה מועדפת: שיקספיר, ויליאם
צורה אלטרנטיבית: שקספיר, ויליאם
צורה אלטרנטיבית: שכספיר, ויליאם
צורה אלטרנטיבית: שיכספיר, ויליאם

⁶ בקביעת צורה לועזית של מחברים ישראלים מודרניים יש לזכור שלעתיים קרובות מופיע שם בצורה לועזית על גבי שער נוסף, או מאחורי השער של יצירותיהם בעברית. כמו-כן, במקרים רבים ניתן להיעזר במדריך הטלפונים הלועזי.

- צורה מועדפת: וייס, יצחק, 1945-
- צורה אלטרנטיבית: ווייס, יצחק, 1945-
- צורה אלטרנטיבית: וויס, יצחק, 1945-
- צורה אלטרנטיבית: ויס, יצחק, 1945-

3.9 שמות משפחה מורכבים

שם משפחה מורכב הוא שם משפחה שיש בו יותר משם משפחה אחד או יותר ממלה אחת. המלים יכולות להיות מחוברות על-ידי מקף או לא מחוברות. הן יכולות להיות שמות משפחה עצמאיים הנכתבים בשרשרת (גיודי שלום ניר מוזס), או צמד מלים (יצחק גור אריה).

יש להעדיף את הצורה המועדפת על ידי האדם אם היא ידועה ואת הוריאציות הסבירות האחרות כצורות אלטרנטיביות. אם הצורה המועדפת על-ידו אינה ידועה, יש להעדיף את הצורה המופיעה במקורות ביבליוגרפיים. אם אין צורה מועדפת או צורה קבועה במקורות ביבליוגרפיים יש לקבוע את הצורה המועדפת לפי האלמנט הראשון של הצורה המורכבת.

- צורה מועדפת: רון-פדר-עמית, גלילה
- צורה אלטרנטיבית: רון-פדר, גלילה
- צורה אלטרנטיבית: פדר, גלילה רון-
- צורה אלטרנטיבית: רון, גלילה
- צורה אלטרנטיבית: עמית, גלילה רון-פדר-

- צורה מועדפת: אבן גבירול, שלמה
- צורה אלטרנטיבית: גבירול, שלמה אבן

- צורה מועדפת: גור אריה, יצחק
- צורה מועדפת: בן גוריון, דוד
- (אין צורך בצורות אלטרנטיביות)

שמות עם תחיליות: שם מורכב מתחילית (prefix) ומלה אחרת יירשם לפי המקובל ברשימות האלף-ביתיות בשפה של היוצר, אלא אם הוא מופיע בצורה שונה בספרי יעץ בשפה זאת.

- גול, שרל דה (צרפתי)
- דה-לה-מר, ולטר (אמריקני)
- גיתה, יוהן וולפגנג פון (גרמני)
- פון בראון, ורנר (אמריקני)

פירוט הכללים לכל שפה ושפה נמצא בכללי RDA נספח F.

3.10 שמות ללא שם משפחה

אנשים ללא שם משפחה יירשמו לפי החלק של שמם הרשום במקורות ביבליוגרפיים, בדרך כלל עם תוספת כינוי מזהה.

יוחנן, הסנדלר
יהודה, הלוי
גליקל, מהמלך
אהרן, הלוי, מברצלונה

Leonardo, da Vinci
John, the Baptist

בשמות יהודיים, תוספת הזיהוי היא בדרך כלל שם האב (ללא פסיק).

משה בן מימון
יצחק בן ששת

יש להפנות מהצורות האלטרנטיביות המקובלות, כולל קיצורים וראשי תיבות, לצורה הנבחרת.

צורה מועדפת: משה בן מימון
צורה אלטרנטיבית: רמב"ם
צורה אלטרנטיבית: בן מימון, משה

יש לזכור שבאצות מסוימות היו שמות משפחה גם בימי הביניים. אם יש לאדם שם משפחה ידוע, יש לרשום אותו לפיו.

אבן עזרא, אברהם
אברבנאל, יצחק

3.11 מלכים

יש לרשום מלכים לפי שמם הפרטי בתוספת תוארם ומספרם.

אליזבט, ה - 2, מלכת בריטניה
Gustaf III, King of Sweden

3.12 שמות מזרחיים

שמות ערביים וכן שמות מהמזרח הרחוק יוצרים בעיות מיוחדות. יש להסתמך בדרך כלל על צורת השם המופיעה במקורות ביבליוגרפיים. כללים מיוחדים נוספים לגבי לשפות אלה נמצאים בכללי RDA נספח F.

3.13 שמות משפחות

המונח משפחה מתייחס לשני אנשים, או יותר, שיש ביניהם קשר מלידה, מחיתון, מאימוץ, מקשר המוכר על ידי החוק או שרואים את עצמם כבעלי קשר משפחתי. משפחה כוללת גם קשר בין קבוצות גדולות יותר: בית מלוכה (royal house), שושלת (dynasty), חמולה (clan), שבט (tribe), קבוצה בעלת קשרי משפחה (kindred group). משפחה יכולה להיות יוצרת או תורמת ליצירה, או נושא של יצירה. שמה יירשם בתוספת מונח המסביר את סוג המשפחה בסוגריים:

Rothschild (Family)
Bourbon (Royal House)
רוטשילד (משפחה)
הורדוס (בית מלוכה)

כאשר יש משפחות שונות באותו שם, יש להבחין ביניהן על ידי תוספת שם מקום או תאריכים:

ריבלין (משפחה : ירושלים)
Pahlavi (Dynasty : 1925-1979)

ברשומת זיהוי של שם משפחה חובה לרשום מידע על:

- השם המועדף של המשפחה
- סוג המשפחה
- תאריכים הקשורים למשפחה

לעיתים משפחות קשורות גם לתאגיד וחובה להבחין בין המשפחה לבין התאגיד. לדומא:

שטראוס (משפחה : נהריה)
שטראוס (חברת מזון)